

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Радомир Іванович КОНДРАТЬЄВ,

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права,
unz@univer.km.ua

УДК 342.727:342.731

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА В ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ І ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проведено комплексне загальнотеоретичне дослідження соціальної держави в умовах політичних та економічних трансформацій. У межах дослідження доктринальних основ концепту «соціальна держава» розглянуто проблеми та сучасні підходи до побудови моделей соціальної держави. Основоположними базовими елементами концепції соціальної держави є ідеї соціальної справедливості, соціальні права людини і громадянина, а також соціальна політика держави. Питання соціального характеру завжди є серед обов'язкових компонентів політичного курсу країни. Важливим завданням сучасної науки повинен бути власне аналіз стану соціальної сфери, соціальної динаміки, дослідження механізму формування соціальної політики держави, виявлення тенденцій і суперечностей у дії цього механізму. Особливий інтерес викликає процес розробки і прийняття нормативно-правових актів, інших документів, виявлення сил, які впливають на формування офіційної політики держави в соціальній сфері. Переважна більшість авторів, досліджуючи категорію «соціальна держава», концентрують свою увагу на одному або декількох елементах, тісно пов'язаних з цією категорією: соціальній політиці чи соціальних правах громадян.

Такий підхід є невиправданим як з позиції того, що не менш важливі елементи виявляються «поза грою», так і з тієї, що більшість авторів не доводять існуючий взаємозв'язок між ними. Обґрунтовано розуміння соціальної держави як аспекту розуміння держави, заснованої на верховенстві права (соціальна правова держава), в якій публічна влада разом із інститутами громадянського суспільства бере на себе відповідальність за соціальне благополуччя шляхом перерозподілу суспільного продукту для реалізації соціальних програм з метою гарантування гідності кожній людині. Будь-яка держава соціальна, тому термін «соціальна держава» існує лише для підкреслення здатності такої держави здійснювати сучасну соціальну політику: піклуватися про трудове влаштування населення, права людини, створювати системи охорони здоров'я, соціального забезпечення, підтримувати прошарки населення, боротися зі злочинністю і конфліктами тощо. У межах дослідження також наголошено на принципі законності як фундаментальній умові формування соціальної, правової держави.

Ключові слова: економічна модель соціальної держави, соціальна держава, соціальна діяльність держави, соціальна відповідальність, соціальне забезпечення, соціальна політика, розподіл та перерозподіл.

Незважаючи на те, що останнім часом з'явилося чимало наукових досліджень із цієї проблематики, теорії соціальної держави не створено, а з окремих особливо значущих теоретичних питань, що стосуються, насамперед, поняття, сутності, побудови моделей соціальної держави та її трансформації в умовах глобалізації.

Мета — проаналізувати особливості соціальної держави в теоретико-правових філософських дослідженнях.

В наш час у філософській та юридичній літературі жваво обговорюється питання про те, які держави сьогодні будуються за їх політичним і соціально-економічним змістом. Якщо в постіндустріальний період такі держави (зокрема на Заході) вже не можна називати капіталістичними, і вони, безумовно, не соціалістичні, то які? Пропонується іменувати їх «соціальними», або «державами соціального спрямування», або «державами працюючих власників».

На думку багатьох вчених, соціальна держава — це закономірний процес розвитку інституту державності в умовах становлення демократії і невпинного зростання ролі правових засад у всіх сферах суспільного життя.

Тому слід нагадати, що в 1994 році в Росії (Інститут держави та права АН) відбулося засідання круглого столу на тему: «Конституція Російської Федерації і вдосконалення юридичних механізмів захисту прав людини» [1].

Серед інших вчених-юристів на ньому виступила Є. А. Лукашова, яка охарактеризувала соціальну правову державу як наступний етап розвитку державності на новому етапі цивілізації і культури.

Мова йде про збагачення природи правової держави соціальними рисами в інтересах вирівнювання соціальної нерівності. Утверджуючи себе як соціальна, держава бере відповідальність за стан справ у суспільстві, за встановлення принципу справедливості, який у ринкових умовах не може вийти за межі забезпечення кожному індивіду гідного рівня життя.

Зачепивши історію питання, Є. А. Лукашова звернула увагу, що ідеї соціальної державності виникли в кінці XIX — на початку XX ст., коли різко виявилися протиріччя буржуазного суспільства, з одного боку, і з'явилися реальні економічні можливості для пом'якшення цих протиріч — з іншого.

При цьому слід мати на увазі, що нарощення соціальних якостей держави несумісне з її ослабленням, мінімізацією. Виконання соціальних функцій вимагає «збільшення» держави.

Варто відзначити, що сьогодні соціальна функція держави визнається більшістю цивілізованих країн. Імпульс виходить з Великобританії. Там вперше з'явилось поняття соціальної держави, сформульоване у відомому плані Бевериджа і запропоноване британським парламентом лейбористському уряду в 1942 році.

Британська соціальна держава стала моделлю для багатьох країн післявоєнної Європи. Як відмічає німецький історик Рітгер, відбувся перехід від соціального страхування робітників до всенародного страхування.

Звертає на себе увагу досвід ФРН, яка конституційно проголосила себе соціальною правовою державою. Соціальні функції держави в цій країні почали складатися вже в перші післявоєнні роки. Насамперед, це стосувалося відносин у галузі охорони здоров'я і житла. Особливо слід наголосити на пенсійній реформі 1957 року, яка справедливо вважається великим соціально-політичним досягненням.

Принцип соціальної держави в тій чи іншій формі закріплений у Конституціях Франції, Італії, Португалії, Туреччини, Іспанії, Греції, Нідерландів, Данії, Швеції та багатьох інших держав.

З'ясуванню сутності соціальної держави присвячено низку публікацій в російській і українській правовій та філософській літературі [2–6].

У науці немає однозначного підходу в питаннях про сутність соціальної держави та її ролі в сучасному суспільстві. Існує поляризація думок щодо того, чи повинна держава в умовах утвердження ринкових відносин згладжувати соціальні нерівності, що неминуче виникають у стихії ринку, намагатися забезпечити справедливість шляхом створення соціальних програм, раціонального оподаткування та організації розподільчих механізмів.

Прихильники ідеї соціальної держави обґрунтовують цей напрямок розвитку державності об'єктивним процесом соціального рефор-

мування суспільства, яке створило «друге покоління» прав людини — соціальних прав, економічних і культурних. Неоліберальні теоретики права на цій основі висунули нове «позитивне» розуміння свободи, яке означає обов'язок держави забезпечувати соціально орієнтовану політику, вирівнювати «соціальні нерівності» [5, с. 690].

Противники ідеї соціального реформування суспільств, навпаки, вважають, що соціальні функції держави ведуть до порушення «справедливості» вільного ринку, обмежують права індивіда, породжують прошарок пасивних людей, які уповають на допомогу держави і не бажають активно включатися у змагання і конкуренцію вільного ринку.

У цьому аспекті характерним є міркування О. З. Панкевича, опубліковане в журналі «Життя і право» [4].

Автор не дає визначення соціальної держави, лише вказує, що це визначення складне, багатомірне, не статичне, динамічне. І все ж «... найзначнішим і найпомітнішим недоліком соціальної держави є вельми високі витрати на соціальні заходи ..., що може стати непосильним тягарем навіть для економічно високорозвинутих країн» [4, с. 33].

Закономірне питання: яка ж це соціальна держава, в якій витрати на соціальні заходи розглядаються як значний недолік? Своє особливе бачення суті соціальної держави О. З. Панкевич підкріплює посилкою на досвід західних країн. Він, зокрема, пише: «Як це не парадоксально звучить, аналіз діяльності у гуманітарній сфері науки «взірцевих» соціальних держав Заходу дає вагомі підстави твердити про можливість подальшого розвитку і втілення в життя принципів соціально орієнтованої держави за одночасного зменшення власне державних витрат на соціальну сферу» [4, с. 33].

Підхід до з'ясування суті соціальної держави тут дійсно парадоксальний. І все ж, очевидно, не можна обійти мовчки питання про те, як же бути із соціальною допомогою окремим верствам населення, які не в змозі самі себе матеріально забезпечити? У названій роботі називаються східноєвропейські країни (Польща, Угорщина, Словаччина, Чехія, Болгарія), досвід яких, на думку автора, свідчить, що відмова від організації і системи допомоги бідним переважно на загальнодержавному рівні та передача її на місяця буде сприяти оптимізації перерозподілу суспільних коштів з метою соціального захисту.

Дуже спірна теорія щодо передачі соціальних обов'язків держави з центру на місця (насамперед з економічної точки зору) обґрунтовується вказівкою на «комерціалізацію» держави. «Одним з напрямів цієї «комерціалізації» держави, — пише О. З. Панкевич, — є включення приватного бізнесу у систему охорони здоров'я, освіти та соціального страхування, внаслідок чого «держава благоденства», або соціально держава, втрачає свій суто статський характер і набуває у певному розумінні змішаної державно-приватної форми» [4, с. 36].

Викликає подив, що зростання ролі держави у сфері соціальних функцій (а лише таку державу можна називати соціальною за своєю

суттю) пов'язується із боротьбою з статичним характером держави і необхідністю її комерціалізації.

Якщо держава намагається перекласти соціальні витрати з центру на місця, на недержавні комерційні структури та інші недержавні організації (церква, міжнародні благодійні організації, різні фонди), то на якій підставі, за якими критеріями можна називати таку державу соціальною? До речі, посилення на позитивний досвід соціальних держав Заходу не підтверджує висновку, що соціальні витрати держава перекладає на плечі неурядових і комерційних організацій. Так, у США через неурядові організації та органи місцевого самоврядування забезпечується лише 40 % грошових коштів на соціальну підтримку, тоді як у Франції приватні пожертвування складають лише 7 %, а 60 % виділяються з державних фондів.

Зауважимо, що наведені вище міркування і висновки, які дійсно є парадоксальними, розходяться із змістом ст. 1 Конституції України, яка проголошує нашу державу соціальною. У юридичній літературі загально визнано, що соціальна держава здійснює політику, яка направлена на створення умов, що забезпечують достойне життя і вільний розвиток особи.

Соціальна функція — це функція держави, а не функція комерційних установ чи благодійних фондів. У рамках цієї внутрішньої функції держава охороняє працю і здоров'я людей, встановлює гарантований мінімальний розмір оплати праці, здійснює державну підтримку сім'ї, материнства, дитинства, інвалідів і громадян похилого віку. Саме держава (якщо вона за Конституцією соціальна) розвиває систему соціальних служб, встановлює державні пенсії, допомоги та інші гарантії соціального захисту.

Слід підкреслити важливість здійснення цієї функції з точки зору виконання економічних і політичних завдань, що стоять перед правою державою. Соціальна підтримка певних прошарків населення направлена на пом'якшення і подолання таких негативних явищ перехідного періоду, як матеріальна малозабезпеченість, поглиблення соціальної нерівності і високого рівня безробіття. Державні соціальні виплати стабілізують рівень життя населення, сприяють більш рівномірному розподілу тягара економічних труднощів між різними групами населення.

Переконані, що всі ці соціально-економічні завдання держави в процесі побудови ринкових відносин не враховуються, а точніше сказати повністю ігноруються прихильниками так званої «лібертарно-юридичної теорії». Прихильник цієї теорії В. А. Четвернін відстоює тезу про несумісність соціальних функцій сучасної держави із свободою особи. «Як правило, — пише він, — соціально-економічні права — це інтереси тих соціальних груп, які в справедливих відносинах соціального обміну опиняються у відносно невігідному положенні й тому висувають вимоги привілеїв або зрівнялівки (наприклад, з точки зору бідних соціальна справедливість вимагає встановити високі ставки податку для багатих і низькі для бідних). Ці групові корпоративні ви-

моги, — продовжує В. А. Четвернін — мають довільний зміст. Вони не можуть бути загальнозначимими [6, с. 60]. Напрошується запитання: чи дійсно вірить В. А. Четвернін в те, що в умовах переходу до ринку відносини соціального обміну можуть бути справедливими?

Антисоціальна направленість позиції вченого тут очевидна. Тому ця сторона «лібертарно-юридичної» теорії була справедливо розкритикована в статті О. В. Мартишина, опублікованій в журналі «Государство и право». На його думку, названі вище міркування В. А. Четверніна мають соціально — політичну орієнтацію. «Звільнення від соціальних функцій або зведення їх до мінімуму подається як важлива проблема формування правової держави» [3, с. 14].

О. В. Мартишин правильно зауважує, що ці ази західного консерватизму поширюються в пострадянській Росії без врахування різних умов і обставин. Мається на увазі, що на Заході з післявоєнного часу соціальні функції отримали всебічний розвиток, досягнуто високого рівня благополуччя. «Натомість у Росії, — пише цей автор, — розвал системи авторитарного соціалізму призвів до ліквідації соціальних гарантій, катастрофічного зниження рівня життя широких прошарків населення й одночасного виділенню «активної меншості», тобто багатих» [3, с. 14].

Наскільки сьогодні актуальна проблема визначення сутності соціальної держави може свідчити проведення міжвузівської науково-практичної конференції в Санкт-Петербурзькому університеті (червень 2003 р.), на якій обговорювалися тези доктора юридичних наук, професора А. С. Мамута «Соціальна держава з точки зору права» [7, с. 250].

А. С. Мамут визнає, що держава надає населенню певні соціальні послуги в інтересах зменшення ступеня соціальної нерівності і соціального напруження, превенції соціальних конфліктів і вибухів, реалізації моральних установок — принципів (співчуття, милосердя, благодійності, альтруїзму тощо). Оскільки з'ясування сутності соціальної держави розглядалося на конференції з правових позицій, виникло питання, чи виступає населення суб'єктом права на отримання названих вище соціальних послуг і чи держава (якщо вона проголошена соціальною) несе відповідні обов'язки? І ось тут з'ясовується одна з характерних і помилкових ознак соціальної держави, на яку вказують прихильники нового підходу. А. С. Мамут, вважає, що кожна з вказаних підстав (мається на увазі перелік названих вище соціальних послуг. — Р. К.), хоча і резонна, але правового начала в собі не несе. Зрозуміло, що і сама держава в такому випадку не має відповідних юридичних обов'язків перед населенням.

Такий підхід виглядає досить дивним. Держава претендує називатися соціальною, в суспільстві є політичні й соціально-економічні потреби в соціальних виплатах, а юридичних обов'язків з боку держави щодо таких виплат бути не може. Яким же чином А. С. Мамут обґрунтовує свою позицію? «За строгим юридичним обрахунком, — пише він, — суб'єкт лише тоді і постільки вправі вимагати для себе де-

яке благо від своїх співгромадян (а вони і є держава), коли й оскільки він сам надає їм дещо рівноцінне цьому благу» [7, с. 249].

При цьому свідомо замовчується питання про те, що ж рівноцінне можуть запропонувати пенсіонери, інваліди, хворі, багатодітні, студенти? З точки зору права, бажання всіх громадян на досить пристойне життя, незалежно від розміру особистого вкладу в загальний добробут держави, А. С. Мамут називає «юридично некоректним». Поділяється досить поширена на сьогодні теза про те, що первинною і вирішальною є суто особиста відповідальність кожного громадянина за свою долю і долю своєї сім'ї. Що ж залишається за соціальною державою в такому випадку? У чому полягають її соціальні обов'язки, коли особиста роль у соціальному забезпеченні проголошується первинною і вирішальною?

Не можна, як це робить А. С. Мамут, підмінити право на отримання соціальних виплат невдало підібраним словом «спеціальною можливістю отримання» [7, с. 251]. Термін «можливість» у цьому випадку ні на що не вказує і ніщо не гарантує. Соціальна роль держави зводиться нанівець, якщо вона позбавлена юридичних важелів реалізації соціальних функцій.

Ідею приниження ролі держави в соціальній сфері підтримали й деякі інші учасники згаданої вище наукової конференції. Так, професор Д. І. Луковська вважає, що в концепції А. С. Мамута заслуговує на увагу положення про несумісність права і патерналізму і що не можна зводити роль громадянина до клієнтської ролі соціального утриманця.

Професор Д. І. Луковська у своєму виступі цим не обмежилася. Виступаючи проти так званої «патерналістської» державності, вона прийшла до висновку, що «надійним заслоном проти такої державності є перш за все розвиток інститутів демократії, громадянського суспільства, культури і прав людини».

Останнє положення не просто викликає заперечення. Його не можна зрозуміти ні з правової, ні з логічної точки зору. Виходить, чим більше в країні демократії і культури, тим менше держава повинна турбуватись про соціальну підтримку своїх громадян.

У цьому плані звертає на себе увагу та обставина, що у виступах вчених суспільство розглядається в цілому без поділу (градації) його на соціальні прошарки з різним (незалежним від громадян) рівнем матеріального забезпечення. Такий загальний підхід не має нічого спільного з науковим, він однобічний, оскільки свідомо ігноруються об'єктивні економічні й соціальні умови проживання неоднакових груп населення. Право і патерналізм дійсно несумісні, але стосовно якої групи населення? Хіба можна оспорювати, що патерналізм через право (закони) не тільки сумісний, але й вкрай необхідний, якщо йдеться про людей, які в силу фізичних, вікових та інших об'єктивних причин не в змозі забезпечити матеріально себе і свою сім'ю?

Дещо інший напрямок на конференції при обговоренні питання про сутність соціальної держави з точки зору права запропонував доктор юридичних наук І. А. Честнов. Характеризуючи соціальну держа-

ву в епоху постмодерна (індустріального суспільства), він вважає, що проблематика соціальної держави переміщується у площину легітимності держави. Мається на увазі, що в специфічних умовах європейської культури почуття відносної деривації (психічного незадоволення своїм соціальним положенням) є важливішою умовою революційних ситуацій і для їх попередження виникає необхідність змінити роль держави, проводити соціально-орієнтовану політику.

Виходячи з цього, І. А. Честнов робить висновок про те, що соціальні програми в кінцевому рахунку — засоби легітимації державної влади в умовах політичного відчуження. Таким чином, цей вчений, по суті, визнає класовий характер соціальних проблем і пропонує спосіб їх вирішення через посилення соціальної ролі держави заради попередження революційних ситуацій.

Такий підхід виключно розрахований на збереження чинної влади, має своїм істотним недоліком ту обставину, що не враховує соціально-економічні умови проживання неоднакових за рівнем достатку верств населення. А саме ця обставина є головною та істотною для формування і діяльності соціальної держави.

У цілому негативно ставляться до ідеї соціальної держави С. С. Алексєєв. Його аргументація хоча і містить цілу низку міркувань на користь своєї точки зору, все ж далеко не завжди є переконливою.

Деяко іронічно С. С. Алексєєв характеризує ідею соціальної держави як певну моду з претензією на статус «передової» ідеї. Він визнає, що є об'єктивні передумови виникнення соціальної держави. Це і науково-технічний прогрес; перехід суспільства від традиційних до ліберальних цивілізацій, що вимагає посилення гуманістичного змісту лібералізму; це і концепція прав людини «другого покоління», яка передбачає обов'язок держави забезпечити право на працю, право на відпочинок, право на освіту тощо [8, с. 309].

Разом з тим його насторожує та обставина, що термін «соціальна держава» є, по суті, як він пише, «соромливим аналогом терміну «соціалістична держава». Замінити за назвою соціалістичну державу на соціальну нібито необхідно було тому, що соціалістична держава себе дискредитувала, що ця назва асоціюється із жахами сталінського «соціалізму» і гітлерівського «націонал-соціалізму» [8, с. 112].

Думаємо, що це не так, що соціальна держава і за назвою, і за змістом походить від вчення про соціал-демократичний напрямок у розвитку державності на сучасному історичному етапі, коли держава економічно забезпечує й охороняє соціальні права громадян, насамперед тих, хто з поважних причин (хвороба, старість, інвалідність) не в змозі власною працею забезпечити собі необхідний життєвий рівень.

Крім того, справедливо наголошується на тому, що соціалістична ідея з'явилася на світ Божий як ідея, яка відтворювала принципи первісного християнства. І тому критика С. С. Алексєєвим відомого українського вченого — юриста Б. Кістяківського, який, обґрунтовуючи соціальну роль держави, використовував поняття «соціалістична держава», — необґрунтована [9, с. 13].

Викликає тривогу в С. С. Алексєєва й та обставина, що зміцнення соціальної функції держави неминуче приведе до посилення ролі держави взагалі, що суперечить вимогам вільної ринкової економіки. Важко зрозуміти, чому турбота держави про соціальний захист певної категорії громадян пов'язується цим автором з «ужесточенням» і розширенням владно-імперативних засад, домінуванням публічно-владного управління в економічних справах, зростанням бюрократії, «чиновничьим всемогутством», зловживанням владою і корупцією [8, с. 113].

Подібні міркування, що піддають сумніву існування «соціальної держави» в ринкових умовах, спонукають окремих вчених шукати іншу назву для таких держав. Так, в останні роки отримала поширення ідея *Workfare State* (трудова держава, що сприяє праці). Вона повинна, на думку її ідеологів, забезпечити тільки основні потреби людини (прожитковий мінімум, освіту, охорону здоров'я), *але в тих обсягах, які обумовлені реальними економічними можливостями суспільства*. У всьому іншому людина повинна спиратися на власну працю [7, с. 256].

Список використаних джерел

1. Конституция Российской Федерации и совершенствование юридических механизмов защиты прав человека («круглый стол» журнала «Государство и право»). *Государство и право*. 1994. № 10. С. 3–31.
2. Мамут А. С. Социальное государство с точки зрения права. *Государство и право*. 2001. № 7. С. 5–14.
3. Мартышин О. В. О «либертарно-юридической» теории права и государства. *Государство и право*. 2002. № 10. С. 5–16.
4. Панкевич О. З. До питання про «динамічність» соціальної держави. *Життя і право*. 2004. № 1. С. 32–38.
5. Проблемы общей теории права и государства / под общ. ред. В. С. Нерсесянца. М. : Норма, 2004. 832 с.
6. Четвернин В. А. Понятия права и государства. Введение в курс теории права и государства. М. : Дело, 1997. 120 с.
7. Социальное правовое государство: вопросы теории и практики. *Правоведение*. 2003. № 4. С. 250–258.
8. Алексеев С. С. Философия права. М. : Норма, 1998. 336 с.
9. Медведчук В. Держава в умовах перехідного суспільства. *Право України*. 1998. № 3. С. 21–24.

Рекомендовано до друку кафедрою теорії та історії держави і права
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 6 від 29 січня 2018 року)

Надійшла до редакції 01.02.2018

Кондратьев Г. И. Социальное государство в теоретико-правовых и философских исследованиях

Проводится комплексное общетеоретическое исследование социально-го государства в условиях политических и экономических трансформаций. В рамках исследования доктринальных основ концепта «социальное государство» рассмотрены проблемы и современные подходы к построению моделей социального государства. основополагающими базовыми элементами концепции социального государства выступают идеи социальной справедливости, социальные права человека и гражданина, а также социальная политика государства. Вопросы социального характера всегда среди обязательных компонентов политического курса страны. Важной задачей современной науки должно быть собственное анализ социальной сферы, социальной динамики, исследование механизма формирования социальной политики государства, выявление тенденций и противоречий в действии этого механизма. Особый интерес вызывает процесс разработки и принятия нормативно-правовых актов, других документов, выявления сил, которые влияют на формирование официальной политики государства в социальной сфере. Подавляющее большинство авторов, исследуя категорию «социальное государство», концентрируют свое внимание на одном или нескольких элементах, тесно связанных с данной категорией: социальной политике или социальных правах граждан. Такой подход является неоправданным как с позиции того, что не менее важные элементы оказываются «вне игры», так и с той, что большинство авторов не доводят существующую взаимосвязь между ними. Обоснованно понимание социального государства как аспекта понимания государства, основанного на верховенстве права (социальное правовое государство), в которой публичная власть вместе с институтами гражданского общества берет на себя ответственность за социальное благополучие путем перераспределения общественного продукта для реализации социальных программ с целью обеспечения достоинства каждому человеку. Любое государство социальное, поэтому термин «социальное государство» существует только для подчеркивания способности такого государства осуществлять современную социальную политику: заботиться о трудовом устройстве населения, права человека, создавать системы здравоохранения, социального обеспечения, поддерживать слои населения, бороться с преступностью и конфликтами и тому подобное. В рамках исследования также отмечено принцип законности как фундаментальное условие формирования социального, правового государства.

Ключевые слова: экономическая модель социального государства, социальное государство, социальная деятельность государства, социальная ответственность, социальное обеспечение, социальная политика, распределение и перераспределение.

Kondratiev, R. I. Social State in Theoretical, Legal and Philosophical Research

A comprehensive theoretical study of a social state in the conditions of political and economic transformations is carried out. Within the framework of the study of the doctrinal foundations of the concept of «social state», problems and modern approaches to the construction of models of a social state are considered. The basic elements of the concept of a social state are ideas of social justice, social rights of man and citizen, as well as social policy of the state.

Issues of a social nature are always among the compulsory components of the political course of the country. An important task of modern science should be the actual analysis of the state of the social sphere, social dynamics, the study of the mechanism of shaping the state social policy, the identification of trends and contradictions in the operation of this mechanism. Of particular interest is the process of development and adoption of regulations, other documents, the identification of forces that influence the formation of official state policy in the social sphere.

The vast majority of authors researching the category of «social state» focus their attention on one or more elements closely related to this category: social policy or social rights of citizens. Such an approach is unjustified both from the standpoint that the equally important elements are «out of gaming», and from the fact that most authors do not prove the existing relationship between them.

The understanding of the social state as an aspect of the understanding of the state based on the rule of law (social law state) is grounded in which public authority, together with civil society institutions, assumes responsibility for social welfare through redistribution of the social product for the implementation of social programs in order to guarantee the dignity of each person.

Any state is social; therefore the term «social state» exists only to underline the ability of such a state to implement a modern social policy: to take care of labor placement of the population, human rights, to create health care systems, social security, support few sections of the population, fight against crime and conflicts, etc.

The study also emphasizes the principle of legality as a fundamental condition for the formation of a social, legal state.

Keywords: *economic model of social state, social state, social activity of the state, social responsibility, social security, social policy, distribution and redistribution.*

